

İSİM TAMLAMASI VE SIFAT TAMLAMASI

İSİM TAMLAMASI

İsim tamlamaları, bir ismin aitlik ilgisi yönünden daha belirgin hâle gelmesi için başka bir isim tarafından tamamlanmasıyla oluşur. İsim tamlamaları "tamlayan" ve "tamlanan" kısımlarından meydana gelir.

İsim tamlamaları, "belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması" olmak üzere üçe ayrılır.

1) Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanın ilgi eki, tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamasıdır.

Örnek: Uçağın motoru, sıranın gözü, Aslı'nın çantası, bahçenin kapısı, gözlüğün camı...

- Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka bir sözcük girebilir.

Örnek: Evin geniş salonu vardı.

Tamlayan Tamlanan

- Belirtili isim tamlamalarında tamlayan da tamlanan da birden fazla sözcükten oluşabilir.

Örnek: Kitabın kapağı, içeriği çok güzeldi.

Tamlayan Tamlanan

Örnek: Koltukların ve halıların rengi aynıydı.

Tamlayan Tamlanan

2) Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanın ek almadığı, tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamasıdır.

Örnek: Kapı kolu, sınıf panosu, gece bekçisi, duvar saati, kol düğmesi, gaz lambası, üzüm çekirdeği, okul müdürü, gök gürültüsü...

Örnek: Okul müdürü kurallarla ilgili açıklama yaptı.

Bu cümlede "müdür" ve "okul" sözcükleri birbirlerini "aitlik bağı" ile tamamlamıştır. O hâlde "okul müdürü" isim tamlamasıdır. "Müdür" sözcüğü iyelik eki almıştır ancak "okul" sözcüğü ilgi eki almamıştır.

3) Zincirleme İsim Tamlaması

İkiden fazla ismin aitlik bağı ile ilgi kurup söz öbeği oluşturmasıdır. Zincirleme isim tamlamasında tamlayan ya da tamlanan kendi arasında yeni bir isim tamlaması oluşturur.

Örnek: Ali'nin kaleminin ucu, sokak lambasının ışığı, masa örtüsünün rengi, okul bahçesinin kapısı...

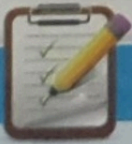
Örnek: Tiyatro salonunun kapısı kapalıydı.

Bu cümlede "tiyatro salonunun kapısı" zincirleme isim tamlamasıdır. Cümleye ilk baktığımızda "tiyatro" tamlayan, "salon" tamlanandır. Ancak "salon" sözcüğü de "kapı" sözcüğü ile tamlama kurmuştur. Üç kelime birbirini aitlik bağı ile tamamladığı için zincirleme isim tamlaması oluşmuştur.

• Zincirleme isim tamlamaları, araya sıfat girmiş belirtili isim tamlamalarıyla karıştırılmamalıdır. Zincirleme isim tamlamasında tamlama grubunu oluşturan üç kelime de isimdir ve aralarında aitlik bağı vardır. Fakat belirtili isim tamlamalarında aradaki sözcük sıfattır. Tamlananın rengini, durumunu, biçimini belirtir.

Örnek: Okul duvarının rengi beyazmış. (Zincirleme İsim Tamlaması)

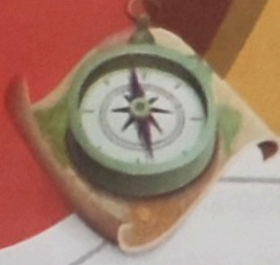
Ayşe'nin eski notları daha yüksekti. (Belirtili İsim Tamlaması)

ÖĞRENİYORUM

Aşağıdaki cümlelerde geçen tamlamaların türünü yay ayraç içine yazınız.

- Evin bahçe duvarı onarılıyor. (.....)
- Yemeğin tadı her zamanki gibi çok lezzetliydi. (.....)
- Gül kokusu her yanı çepeçevre sarmıştı. (.....)
- Okul kapısının anahtarı evde kaldı. (.....)
- Mutluluktan bir kez daha gözleri doldu annesinin. (.....)
- Çiçek bahçesine mutlaka uğrayalım. (.....)

ETKİNLİK - 1

Şağıdaki cümlelerdeki bilgiler doğruysa (D) yanlışsa (Y) yazınız.

- 1 "Okul müdürü" belirtili isim tamlamasıdır.
- 2 "Arabanın camı kırıldı." cümlesinde "camı" tamlayandır.
- 3 "Filmi izlerken birçok insan sıkılmıştı." cümlesinde isim tamlaması yoktur.
- 4 Belirtisiz isim tamlamalarında tmlayan ilgi eki (-in) almaz.
- 5 "Bahçenin duvarı çok yüksekti." cümlesinde zincirleme isim tamlaması vardır.
- 6 "Gözlerinin rengi güzelmiş." cümlesinde belirtisiz isim tamlaması vardır.
- 7 "Çocuğun mutluluğu, evin huzurunda gizlidir." cümlesinde birden fazla isim tamlaması vardır.
- 8 Zincirleme isim tamlaması en az iki isimden oluşur.
- 9 Belirtili isim tamlamalarında tmlayan ile tmlanan arasına başka bir sözcük girebilir.
- 10 "Hızlı adımlarla sokağı geçti." cümlesinde isim tamlaması vardır.

ETKİNLİK - 2

Aşağıdaki isim tamlamalarının türlerini örnekteki gibi işaretleyiniz.

TAMLAMALAR	BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI	BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI	ZİNCİRLEME İSİM TAMLAMASI
1. Saçlarının parlaklığı	+		
2. Duvar saati			
3. Alın yazısı			
4. Adamın ceketi			
5. Okulun giriş kapısı			
6. Seher'in kalın kitabı			
7. Parfüm kokusu			
8. Yolculuk heyecanı			
9. Kızın iri gözleri			
10. Ada kıyısı			
11. Adamın ayağının izleri			
12. Yarışmanın soruları			

- A) Çilek reçeli
- B) Domates salçası
- C) Kuş üzümü
- D) Elma sirkesi

2. Tamlayanın ilgi eki (-in), tamlananın iyelik eki (-i) aldığı isim tamlamalarına "belirtili isim tamlaması" denir. Tamlayanın ilgi eki (-in) almayıp tamlananın iyelik eki (-i) aldığı tamlamalara ise "belirtisiz isim tamlaması" denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisinde belirtisiz isim tamlaması kullanılmıştır?

- A) Çocuk, kazayı görünce durup yaralılara yardım etti.
- B) Kültürümüzde hayvan sevgisi büyük önem taşır.
- C) Yazar hikâyede çocukların dünyasını ele almış.
- D) Merdivenin basamağına oturmuş, arkadaşlarını bekliyor.

3. Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili tamlamalardan hangisi isim tamlaması değildir?

- A) Eserlerinde olaydan çok yaşamın kesitleri yer alır.
B) Sait faik, "İstanbul hikâyecisi" olarak ün kazanmıştır.
C) Yazar, insan sevgisini hikâyelerine yansıtmıştır
D) Konu çeşitliliği ve hikâye yazma yöntemi ile dikkati çeker.

5. I. İçme suyu olarak temiz su kullanılmalı.
II. Temizliğinden emin olunmayan sular kesinlikle içilmemeli.
III. Şüpheli durumlarda su kaynatılmalı.
IV. Sağlam, zedelenmemiş, bozuk olmayan besinler seçilmeli.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde isim tamlaması vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

11. • Belirtili isim tamlaması, hem tamlayan hem de tamlanan unsurun ek aldığı tamlamadır.
- Belirtisiz isim tamlaması, yalnızca tamlanan unsurun ek aldığı tamlamalardır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde iki tamlama türüne de örnek vardır?

- A) Akşam yemeği ile kahvaltı arasında yaklaşık 12 saatlik bir süre vardır.
- B) Sabah kahvaltısı, insanın beynine enerji yükleyen bir kaynaktır.
- C) Kahvaltıda yeterli protein tüketen bireylerde iş verimi yüksektir.
- D) Güne istekli başlamada sabah kahvaltısı büyük önem taşır.

12. I. Ey İstanbul halkı aziz dostlarım
II. Bu kıymeti lütfettiniz siz bana
III. Ne derece teşekkür bildirsem
IV. Gönül diyor: Yeter değil, az bana

Numaralanmış dizelerin hangisinde isim tamlaması kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.